

Odpovědnost v obchodním právu

J. Bejček

Odpovědnostní závazky

- Odpovědnostní vztahy – sekundární vztahy s prvkem protiprávnosti
- Odpovídá se za porušení povinnosti (*negativně retrospektivní pojetí*)
- Odpovědnost za splnění povinnosti (*pozitivně perspektivní pojetí*) máte pojmy: neliší se od povinnosti splnit

Krize (pojmu) právní odpovědnosti

- Nebezpečnost (nemožných) definic v právu
- Analytické (popisné) a syntetické (konstrukční) definice pojmů
- Co **je** odpovědnost? NEBO:
- Jak se **dohodneme**, co budeme jako odpovědnost označovat ?
- Jediný (byť nikoliv nesporný) elementární druhový předpoklad: protiprávnost

Krize (pojmu) právní odpovědnosti

- Další neuralgický bod: zavinění
- Dost složité **u lidí**....
 - Lze bez viny něco vytýkat člověku a činit jej odpovědným a zavazovat jej ke snášení nepříznivých následků?
 - Vina nebo následek?

Krize (pojmu) právní odpovědnosti

- Porušení práva jako jednota protiprávnosti (objektivního komponentu) a viny (subjektivního komponentu)?
- Kdo jsi bez viny, hod' kamenem....jen proto, žes měl štěstí a nedošlo k následku?
- **Subjektivizace** odpovědnosti = „spravedlnost“ pro škůdce, „nespravedlnost“ pro poškozeného

Krize (pojmu) právní odpovědnosti

- **Objektivizace**: naopak

- Trest za fyziologickou danost?

- ...ale má stihnout poškozeného?

- Odpovědnost jako funkce štěstí, nahodilosti a náhody?

Krize (pojmu) právní odpovědnosti

- ...natož pak u **právnických osob**
 - problematická vůle a zavinění (ve složitých systémech nelze často vůbec zjistit nejen zavinění, ale ani škodu)
 - někdy je objektivně nemožné dosáhnout souladu s právem i přes veškeré úsilí (provozní škody)
 - pojem „fiktivního zavinění“ a „objektivní nedbalosti“ (Německo, Anglie): zanedbání objektivní povinnosti bez ohledu na možnost jednat v souladu s ní

Krize (pojmu) právní odpovědnosti

- zavinění není dostatečnou zárukou ochrany osob postižených zejména důsledky profesionální činnosti
- širší zavádění tzv. *striktní odpovědnosti*: poškozené osoby nemusí prokazovat zavinění škůdce
- pojištění jako alternativní a deindividualizační forma alokace rizika

Subjektivní x objektivní odpovědnost

- Kritérium: (ne)existence zavinění (a nikoliv snad zda protiprávnost způsobil určitý subjekt právního vztahu)
- Subjektivní princip je obsažen u obou druhů (krajní body myšlené osnovy)
- Rozdíl je v metodě poznání:
 - u subjektivní: metoda kauzální
 - u objektivní: metoda statistická
- Nebyla by statisticky nižší pozornost lidí, pokud by odpovědnost nebyla stanovena (kvietismus)?
- Prevenční význam odpovědnostního principu?

Funkce odpovědnosti

- Alokace a dělba rizika
- Prevence
- Reparace (fce sankce)
- Represe (fce sankce, subfunkce prevence)
- Širší sociální kontext: komplementarita a konkurence s jinými druhy sociální odpovědnosti je limitem účinnosti právní odpovědnosti

Druhy obchodněprávní odpovědnosti

Kritérium: charakter protiprávnosti

- Odpovědnost za prodlení
- Odpovědnost za vady
- Odpovědnost za škodu

Prodlení

- Včasné nesplnění povinnosti
 - není splněno včas **a** řádně
- Prodlení dlužníka (neplní)
x prodlení věřitele
(nepřijme plnění, neposkytne součinnost)
- Konec prodlení
 - Poskytnutím plnění/součinnosti
 - Jiným zánikem závazku

Odpovědnost za prodlení

- Objektivní odpovědnost
 - Nezkoumá se zavinění ani vůle stran
 - Liberační důvod – dlužník není v prodlení, pokud je v prodlení věřitel
 - Okolnosti vylučující odpovědnost, vyšší moc – nevylučují prodlení, mohou však vyloučit odpovědnost za škodu

Účinky prodlení I

Povinnost plnit zásadně trvá

- Fixní smlouvy – zánik závazku, pokud věřitel neoznámí že na plnění trvá
- Možnost odstoupení – podstatné x nepodstatné porušení
- Úrok z prodlení – § 369 ObchZ
- Paušalizovaná náhrada škody
- Úrok z prodlení x smluvní pokuta

Účinky prodlení II

Přechod nebezpečí škody

- Odlišovat od náhrady škody – škoda na věci, rozdíl v původu škody
- Škodu obvykle nese vlastník věci
 - zde však přechází na prodlevšího dlužníka nebo věřitele
- Liberace dlužníka
 - škoda způsobena věřitelem nebo vlastníkem
 - ke škodě by došlo i při splnění povinností
- Liberace věřitele
 - škoda způsobena porušením povinnosti dlužníka

Účinky prodlení III

- Odpovědnost za škodu
 - Obecná obchodněprávní odpovědnost za škodu
 - Často případy ušlého zisku

Odpovědnost za vady

- § 517-523 ObčZ
- Specifický případ prodlení
 - je plněno, ale nikoli řádně – zboží má vady
- Způsobuje změnu obsahu závazku
- Není splněno (HZ: bylo splněno vadně)
- Konkrétní úprava (kupní smlouva, smlouva o díle)
- Záruka za jakost – fakultativní (jen smluvní)

Druhy vad

- Vady faktické
 - kvalitativní
 - kvantitativní
- Vady právní
- Další dělení
 - odstranitelné x neodstranitelné
 - skryté x zjevné
 - podstatné x nepodstatné
 - záruční x mimozáruční

Odpovědnost za škodu v obchodním právu

- § 373 a násl. ObchZ
- Žádná legální definice: aproximace judikaturou
- OŠ ≠ náhrada škody (mimoodpovědnostní – př. 725 ObchZ)
- Objektivní – nevyžaduje zavinění x subjektivní
- Kontraktní (§ 373) x deliktní (§ 757)
- OŠ z porušení jiného zákona než ObchZ => ObčZ
- Obchodní x občanskoprávní úprava (§ 420 a násl. ObčZ)
 - Odpovědnost za škodu způsobenou provozní činností
 - Odpovědnost za škodu způsobenou vadami výrobku

Předpoklady vzniku odpovědnosti za škodu

Obecné

- porušení právní povinnosti (ne však nutná obrana, krajní nouze - § 418/1,2 ObčZ)
- vznik škody (skutečná x ušlý zisk)
- příčinná souvislost

Speciální

- předvídatelnost vzniku škody
- neexistence okolností vylučujících odpovědnost (liberace)

Kauzální nexus

- *post hoc non est propter hoc*
- Teorie adekvátní příčinnosti (všechno nesouvisí se vším)

Kauzální nexus

■ Kauzalita:

- **Alternativní** (více podezřelých z protiprávnosti; při striktním požadavku na důkaz kauzality by poškozený vyšel naprázdno: solidarita podezřelých - zaviněně protiprávně jednajících - je řešením)
- **Kumulativní** (více nezávislých protiprávních jednání, z nichž každé by vedlo ke škodě; podle *conditio sine qua non* by se mohl jeden vymlouvat na druhého. Solidarita protiprávně jednajících je řešením)
- **Předstihová** (škoda by stejně nastala i bez předchozí protiprávnosti; odpovídat však musí každý, kdo způsobil protiprávním jednáním nepříznivou změnu)

Předvídatelnost

- OŠ vznikne, ale nikoliv povinnost hradit škodu v **objektivně** nepředvídatelném rozsahu

- Jen u škod kontraktních (§ 379 ObchZ)

Okolnosti vylučující odpovědnost

- Liberace
- § 374 ObchZ
- Pozitivní vymezení
 - překážka vzniknuvší nezávisle na vůli povinného
 - znemožnivší plnění (alespoň přechodně)
 - objektivně nepředvídatelná
 - rozumnými prostředky neodvratitelná

Okolnosti vylučující protiprávnost

- Negativní vymezení
 - překážka nastala až v době prodlení nebo
 - z hospodářských poměrů dlužníka

Nutné předpoklady odpovědnosti za škodu

- A** – protiprávnost
- B** – vznik škody
- C** – kauzalita A B
- D** – zavinění
- E** – předvídatelnost
- F** – neexistence okolností vylučujících odpovědnost
- G** - provozní činnost

A	B	C	D	E	F	G
----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------

Podle obchodního zákoníku – obecná OŠ	Ano § 373	Ano	Ano	Ne	Ano § 373	Ano § 379 (dispozic.)	Ne
Podle občanského zákoníku – obecná OŠ	Ano § 420/1	Ano	Ano	Ano § 420/3	Ne	Ano: nem. plnění § 575	Ne
Podle občanského zákoníku – obecná OŠ způsob. provozem	Ne § 420a	Ano	Ne, ale G - B	Ne	Ne	Ano spec. reg. 420a/3	Ano

Rozsah náhrady škody

Rozsah náhrady

- Škoda skutečná i ušlý zisk v plném rozsahu
 - skutečný a abstraktní ušlý zisk (§ 381 ObchZ)
- Jen škoda hmotná, ne morální
- Žádné škody nepřímé, vzdálené....
- Limitace náhrady škody?
- Moderace soudem nepřípustná (386/2 ObchZ X § 450 ObčZ)

Způsob náhrady škody

Způsob náhrady

- Peněžité (*relutární*) plnění – priorita
- Uvedení v předešlý stav – *restitutio in integrum*
 - na žádost poškozeného **a**
 - je-li to možné **a** obvyklé

Odpovědnost za škodu způsobenou provozní činností

- § 420a ObčZ
- Použitelná i v obchodních vztazích
- Objektivní princip
- Liberace toho, kdo ji způsobil (nikoliv zavinil) – ke škodě došlo v důsledku:
 - neodvratitelné události nemající původ v provozu, **NEBO**
 - jednání poškozeného
- Drsný nástroj prevence